335.7
B179v

VAN HET DROEVE BLIJDE LEVEN.

GEDACHTEN VAN EEN CHRISTEN-SOCIALIST DOOR S. K. BAKKER, PREDIKANT TE BOLSWARD.

ROTTERDAM — H. A. WAKKER & Co. — 1907.

UNIVERSITY OF
ILLINOIS LIBRARY
AT URBANA-CHAMPAIGN
BOOKSTACKS

VAN HET DROEVE BLIJDE LEVEN.

GEDACHTEN VAN EEN CHRISTEN-SOCIALIST

DOOR

S. K. BAKKER
PREDIKANT TE BOLSWARD.

ROTTERDAM — H. A. WAKKER & Co. — 1907.

UNIVERSITY OF
ILLINOIS LIBRARY
AT URBANA-CHAMPAIGN
BOOKSTACKS

335.7
B179v

Sommigen zeiden mij, dat zij stichting hadden gevonden in de artikeltjes, die ik voor en na in het weekblad „De Blijde Wereld" schreef.

Ik verzamelde enkele daarvan tot een bundeltje.

Misschien geven ze ook in dit gewaad een enkele bange ziel wat dapperheid, en stemmen ze een blij, sterk hart tot ootmoed.

Digitized by the Internet Archive
in 2016

https://archive.org/details/vanhetdroeveblij00bakk

GODS SOCIALISME KOMT.

God leeft.
Leven is werken.
Gods werken is scheppen.
Scheppen is licht brengen, waar duisternis heerscht, is orde geven aan wat in verwarring neerligt.
God leeft. Dat beteekent dus, dat Hij nu, in onze dagen, de duisternis verdrijft en de verwarring, dat Hij Zijn licht giet over de wereld, waaraan Hij bezig is, een strenge orde te geven.
God leeft. Dat is alzoo een overweldigend heerlijke waarheid. Dat is voor hem, in wiens ziel zij staat als een berg van zekerheid, om op te springen van vreugde, om los te bersten in luid gejubel, en in zijn oogen is het licht en om zijn lippen straalt een helle lach.
God leeft.
Uit den nacht rijst in rooden gloed de zon.
En rondom wordt gehoord 't geweld van mokers, die de wereld splijten en uit haar gruizels zal een tempel rijzen van een hechte pracht.

O, de duisternis, die over deze wereld hangt!
Wie ziet het licht, Gods gouden licht?
Niet de duizenden, die het moordend leven klemde in zijn greep, en zij gaan onder na slechts bang en zwak verweer.
In de groote steden dorren ze weg, Gods kinderen, in vunze kelders en muffe achterkamers, waar Gods lieve zon nooit schijnt, waar nooit Zijn frissche wind den eeuwigen stank verdrijft.
In de heidekrotten verworden ze, Gods kinderen, waar herfstwind door de reten jaagt en vocht het legerstroo verteert.
De honger kwelt ze — honger op Gods rijke aarde!
De nood drijft meisjes in de hel. Gods vreugde zingt daar niet.

Sterke mannen gaan door de straten met de armen slap langs hun lijf, vragen, of zij mogen werken. Kinderen Gods, die vragen, of ze mogen werken in Gods wereld!
Vrouwen zijn er, die haar zoon beweenen, wijl hij viel in den krijg, dien hij zelf niet zocht en begreep.
Mannen staan voor mannen, deemoedig 't hoofd buigend, maar in hun oogen grimt de opstandige haat.
Het klompenvolk klotst langs de straten in den vroegen schemer, bakt brood voor brave renteniers, houwt steenen voor de tempels, waarin Gods eere wordt bezongen, weeft laken, dat welgedane priesters tooien zal, en giet kanonnen, die straks een vorstelijk huwelijk zullen wijden met hun geweldige stem.
Daar zijn moeders, in wier schoot giftige arbeid 't kind vermoordde, dat zij met zorg verwachtten.
Daar is gedreun van hamers en drijfriemen gonzen, werklijven bukken in heet gezwoeg, oogen turen fel in hevige aandacht — maar Gods leeuwrik zingt daar niet en Zijn frissche beken zijn verpest.
Diep in de aarde wringen de werkers hun naakte lichamen door nauwe gangen en houwen de kool, waarmee straks de stoker zijn dreunende machine voert.
En de verwarring, die er in deze tijden is!
Wie ziet een vaste orde?
Goed willende menschen bekampen elkaar fel en de een zegt van den ander, dat hij dwaalt en ten verderve gaat en leidt.
In vele stukken ligt uiteen, wat vastgesloten éénheid wezen moest.
Klasse vecht tegen klasse en bitterheid woont in vele harten. Wie door God werden bestemd tot elkanders hulp en steun, leven naast elkaar en de een begrijpt niet des anderen gedachten en begeerten. De een prijst warm, wat de ander hevig laakt.
Velen meenen God te dienen — zij zien niet, dat boven het altaar, waarvoor zij knielen, mammons wreede tronie grijnst.
Sommigen vloeken God, zeggen, dat Hij, de Eenige, die waarachtig leeft, niet is — hunne handen zijn ijverig bezig in Zijn heiligen dienst.

Daar zijn er, wier mond het „zalig, zalig" naspreekt — zij laten Gods kinderen verkommeren in zwaren nood. Sommigen spreken woorden, hard van haat — in hun oogen is een zegening en zij dragen de erbarming in hun handen.
O, de duisternis, die over deze wereld hangt!
En de verwarring die er in deze tijden is!
Wie ziet het licht, Gods gouden licht?
Wie ziet een vaste orde?

Maar God leeft.
En Hij zal Zijn zon doen rijzen uit den duisteren nacht. Reeds brandt op de kim de nieuwe dag, Gods nieuwe dag, de lichte dag van Zijn prachtig rijk, waarin de vreugde schijnen zal om aller hoofd.
Maar God leeft.
Hij is bezig deze wereld te vergruizelen. Hoort, Hij zwaait den moker. Hoe dreunen de slagen! Het kraakt en splijt en valt alom!
De moker in Zijn hand is het socialisme.
En straks zal Hij 't gebruiken als een hoeksteen, waarop de nieuwe tempel wordt gebouwd, onder welks dak al Zijn kinderen zullen wonen, en op welks top zal vlammen het kruis van goud.

KERSTVREUGDE.

> „De geest des Heeren is op mij, daarom heeft Hij mij gezalfd. Hij heeft mij gezonden, om den armen het Evangelie te verkondigen, om te genezen, die gebroken zijn van harte; om den gevangenen te prediken loslating en den blinden het gezicht, om de verslagenen heen te zenden in vrijheid, om te prediken het aangename jaar des Heeren." LUCAS 4: 18, 19.

Er is reden tot blijdschap op dezen dag.
Hierover, dat God den armen zwakken mensch niet in de duisternis heeft laten ronddwalen, maar hem een licht heeft gegeven op zijn pad, een lamp voor zijnen voet.
Wij danken voor Jezus.
Wat waren wij, zoo voor vele eeuwen zijn leven niet had gestraald als een lichtende toorts in donkeren nacht, zoo toen zijn woord niet had geklonken als een stille vertroosting, een blijde profetie, een klare openbaring van een wonder-verheugende waarheid.
Indien wij niet wisten, dat een Vader over ons waakt en de wereld leidt naar Zijn wijzen raad,
dat er vergeving is voor den zondaar,
en heil zelfs voor den ongelukkigste,
zoo wij nooit hadden vernomen als een blijde zekerheid,
dat er barmhartigheid is voor de barmhartigen,
en troost voor wie treuren,
dat de zachtmoedigen het aardrijk zullen beërven,
en de armen van geest het koninkrijk der Hemelen zullen bezitten;
indien het ons eens verborgen was gebleven, dat de mensch maaien zal wat hij zaaide,
dat er geen heil wordt verkregen dan na moeizamen strijd,
dat de smalle weg ten hemel leidt en de breede naar 't verderf —
we waren als blinden, zoekend en tastend met gespreide handen en wij vonden niet,

als dwalenden in oorden vol duisternis en verschrikking en den weg naar het troostende licht vonden wij niet. Maar hij heeft onze oogen geopend en nu zien wij; de duisternis heeft hij verlicht en nu ligt de weg klaar en open voor ons.
Zoo mogen wij danken en juichen op dezen wèl-blijden dag.

Als hij eens voor ons stond . . . .
En ons aankeek en sprak:
„Om den armen het evangelie te verkondigen, om te prediken het wel-aangename jaar des Heeren, daartoe was ik gezonden. Ik heb het gedaan. En toen de wereld, die de duisternis liever had dan het licht, mij tot zwijgen doemde, heb ik mijn woord gegeven aan wie zich mijn volgelingen noemden, om het te dragen heel de wereld door. En gij, die mij prijst in Uw liederen en in Uw gebeden voor mij dankt, gij die blij zijt op mijn geboortedag, wat hebt gij van dat evangelie verstaan?" — dan zouden wij niet zonder trots over eigen voortreffelijkheden antwoorden:
„Ja, Heer, wij hebben Uwe boodschap wèl begrepen. Elken Zondag klinkt in duizenden kerken Uw woord van verlossing, wordt gehoord Uw blijde profetie van het wel-aangename jaar des Heeren. En waar de volkeren nog in duisternis wandelen, zenden wij Uw discipelen, en zij dragen ook daarheen als een vertroostend licht Uw heerlijke belofte. Gij kunt gerust zijn. Uw stem wordt nooit gedoofd."
Maar hij zou zeggen:
„O gij, die U zoo gaarne noemt naar mij, wat is het woord, het woord alleen? De daad is alles. Wat ervaren de armen van mijn evangelie en wat doet gij om de komst van 't wel-aangename jaar des Heeren te bevorderen?
Ik weet, sommigen doen veel, sommigen geven heel hun leven aan wat lijdt. Maar toch . . . . ik hoor U twisten over de beteekenis van mijn persoon. En over de leer redeneert Gij zwaarwichtig en zoo geleerd zijt Gij, dat ik U niet in alles volgen kan. Maar ik heb er gezien, die de ellende in de hel der ontucht dreef. En wanhoop zag ik in de oogen van afgetobde vrouwen. Kinderen

zag ik met holle wangen. Mannen met sterke spieren en groote lust tot werken zag ik moedeloos langs de straten gaan en in hun hart was bitterheid . . ."
Daar is reden voor ons, om op dezen dag de oogen neer te slaan en ons te verootmoedigen voor God.

DE MENSCH.

Zijn woonplaats is de aarde, een wereldbol tusschen millioenen andere. En op die aarde is hij als een zandkorrel in het duin, als een grasprietje op verre weiden, als een golf in de zee, als een blad in een bosch, dat in zomerdosch prijkt.
Geslachten komen en geslachten gaan, duizenden, misschien millioenen jaren reeds, en onder de milliarden, die waren, en onder de milliarden die zullen zijn, is hij er één. Of één mensch leeft of sterft, de historie gaat haar gang. Of hij in vreugde jubelt of in doodsangst kermt — zijn roep versterft in 't groot geluid der millioenen.
Op 't slagveld staan duizenden tegenover elkander. De geweerkogels fluiten, met doorboorde borst valt een soldaat neer; zijn plaats wordt dadelijk door een ander ingenomen. Wat is die ééne onder de vele duizenden? Hij is slechts bekend bij zijn stamboeknummer. Het nummer blijft, alleen de man, die de plaats vervult, heeft een ander gezicht dan de vorige. Overigens is alles gelijk.
Maar die soldaat, die daar viel, één van honderdduizend, heeft in zijn vaderland achtergelaten een jonge vrouw, die hij voor kort als een stralende bruid in zijn woning voerde, een vader, wiens steun hij was, een moeder, die hij op handen droeg.
Nu wordt diezelfde man, die oogenschijnlijk als haast niets gold, het middelpunt van heel een wereld van hoop en vreeze, van smart en vreugde.
Zoo is hij klein en groot, de mensch.
Hij is een wereld in het klein.
Al wat daarbuiten wordt gevonden, is ook in zijn hart. De zelfzucht strijdt er met de toewijding, haat met liefde, en de leugen voert er een geduchten kamp tegen de waarheid.
Daar leeft de blijde hoop en de lichte vreugde lacht

er. Ook woont er de vale teleurstelling en de donkere droefheid zit er neer.
Het zondig begeeren verheft er zijn stem, het zuivere verlangen ook.
Het berouw weent en vredes wiekslag suist er soms.
De vervloeking is er, ook het gebed.
De nijd huist er, en het vertrouwen is er geen vreemde.
De martelende twijfel woont er wel, het geloof bouwt er een hechten tempel.
Hij is een zoon der aarde.
Hij wroet in de modder der zinnelijke lust. Hij brandt van wraakzucht.
Hij schraapt geld. Hij steelt, hij moordt.
Maar hij is ook een kind des hemels.
Hij is hongerende en dorstende naar de gerechtigheid.
Hij tracht naar reinheid. Hij offert zich voor de waarheid.
Een vat vol tegenstrijdigheden.

ZONDAARS.

De uitspraak, dat de mensch tot niets goeds in staat is, doet hem onrecht.
Want reeds een enkele blik op de werkelijkheid leert ons het tegenovergestelde.
De pleegzuster aan een ziekbed, de strijders voor de vrijheid van 't geknechte volk, de martelaren aan het kruis, een moeder bij hare kinderen, ze getuigen door hunne daden allen, dat de oude catechismus de menschelijke natuur niet billijk en zuiver beoordeelt.
Maar de uitspraak, die er naast staat, dat de mensch geneigd is tot alle kwaad, is in haar onverbiddelijke scherpte volkomen waar.
Geneigd tot alle kwaad!
Daar is geen zonde denkbaar, of er zijn wel menschen geweest, die er zich aan schuldig hebben gemaakt.
Moord en diefstal, ontucht en bedrog, ijdelheid en eigengerechtigheid — wie zal ze alle noemen.
En geen mensch is er, of hij draagt den aanleg tot deze zonden in zich.
Daar is niemand, die niet wel eens in hevigen toorn losbarstte.
Geen mensch kan zich beroemen, dat nooit een onkuische gedachte in hem opwelde.
Wie is er, in wiens hart de begeerte naar eer en roem nimmer sprak?
En zou er wel eenig mensch ter wereld zijn, die zeggen kan, dat hij altijd waar is geweest?
Wij zijn geneigd tot alle kwaad.
Wij liggen allen onder den ban der zonde.
Nu is daar geen durende levensvreugd dan in reinheid, dan in vroomheid die rijk is aan sterke zuivere daden.
En wij, zondaars derven deze blijdschap.
Wie de vreugde van het zuivere leven heeft gezien, en iets verstaan heeft van de hooge blijdschap, die in

waarheid is, voelt zich in zijn zonde ongelukkig en ellendig. En uit zijn ellende roept hij om heil, om licht, om verlossing uit dezen zwaren nood.

Maar er is uitkomst.
Wij behoeven niet te blijven dolen in duisternis.
Wij behoeven niet te blijven schreien in felle smart.
Wij behoeven niet onder te gaan in de ellende onzer zonden.
Tot ons komt God, de Heilige, die het kwaad niet dulden kan en die het daarom straft, maar ook de Barmhartige, die den zondaar in liefde gedenkt en hem helpen wil, om uit zijn nood en pijn weg te komen.
Tot ons komt God de Vader, die het kind niet alleen laat in zijn angst, zijn kleinheid, zijn armoe. Hij komt met schatten in Zijn handen en een belofte van zaligheid in Zijn stem,
Hij zegt ons, dat wij te groot en te goed zijn voor het kwaad, dat Hij ons, Zijn kinderen, voor beter, reiner dingen heeft bestemd dan voor een leven, waaruit de vreugde is weggevreten door de zonde en hare pijn.
En dat wij daarom niet mogen berusten in het kwaad, maar dat wij al onze krachten moeten inspannen om er ons uit los te strijden, en dat Hij ons in dien strijd wil steunen met Zijn kracht.
Wie deze belofte eenmaal heeft vernomen, richt zich op, om de zonde te weerstaan.
En als hij zich vastklemt aan Hem, Die het leven van zijn leven is, de kracht van zijne kracht, dan zal de zonde hem niet den dood brengen, maar door Gods heiligende kracht zal hij het vreugdevolle leven zien.

GETHSÉMANÉ.

Het leed gaat geen enkele deur voorbij.
Als een vrouw met bleek gelaat in zwarte kleeding gaat het door de wereld.
Overal gaat ze binnen, ongenood, onverwacht. Ze is sterk en als ze ergens heen wil, laat ze zich door niets terughouden. Wie zij met hare handen aanraakt, voelt smartlijnen trekken om zijn mond en de lach in zijn oogen verstart.
Daar is niemand, die haar niet meermalen voor zich ziet staan. Zij is er, als een zware ziekte ons besluipt en felle pijn door onze leden wroet. Hoe traag kruipen de uren en wat zijn de nachten lang!
Zij is er, als we geroepen worden bij het doodsbed van een geliefde, met wiens heengaan een zware droefheid over ons leven valt. Hoe knaagt die pijn om 't scheiden; de oogen branden en de borst schokt van heftigen snik.
Zij is er, als een teleurstelling plotseling doet ineenstorten torens van hoop en kasteelen van vreugdevol verwachten. Wat zagen wij de toekomst blijde tegen; hoe goed zou 't alles voor ons worden! En nu liggen al die schoone bouwsels vergruizeld voor ons.
Zij is er, als de laster op ons toeschuifelde en we konden ons niet tegen haar giftige beten behoeden. O, zich onschuldig te weten en dan onmachtig te staan tegenover valsche aantijgingen.
Nu is er niemand ter wereld, die het leed zoekt.
Naar onzen ingeboren aard schuwen wij het en als we konden, zouden wij het graag ontloopen. Wij dragen het vaak onwillig, morrend, met een vloek in het hart.
Ook gebeurt het, dat wij zelf leed over onze hoofden brengen. Als wij de wereld ingaan met een groot verlangen om te bevorderen, wat wij goed weten en waar en rechtvaardig, dan komt het voor, dat de onwaarach-

tige onrechtvaardige wereld zich tegen ons verzet en ons pijnlijk laat gevoelen, dat we tegen haar wenschen ingaan. Dat is wel zeer bitter. Goede bedoelingen miskend te zien, vijandschap in plaats van aanmoediging te ervaren bij een zuiver streven. Dan is wel onze eerste gedachte, af te laten van ons pogen en ons maar te voegen naar wat de wereld wil, te ontloopen den strijd, en het leed te laten liggen.

Maar dit zou niet goed zijn.

Het is Gods wil, dat wij berustend zullen aanvaarden het leed, dat Hij ons brengt door 't levenslot, het leed van ziekte en dood en menigvuldige teleurstelling, dat wij zullen volharden in den goeden strijd voor Zijn heilig rijk, wat er ook van kome.

En nu is dit de opgave, waarvoor elk mensch zich telkens weer geplaatst ziet, dat hij Gods wil als het een en het al in zijn leven zal erkennen, dat hij den eigen eindigen wil zal ombuigen naar den wil des Oneindigen.

Het zijn de moeilijkste uren in het leven, waarin de mensch zijn Gethsémané betreedt, om daar in zware worsteling die geloofsberusting te verwerven, die hem doet zeggen: niet gelijk ik wil, doch gelijk Gij wilt Vader! Maar voor wie den hoogen moed heeft, den olijvenhof in te treden, staat daar geschreven deze verheugende profetie, die eerst recht verstaan wordt door hem, aan wien ze voltrokken is: bidt en U zal gegeven worden. Wie in deemoed binnengaat — en met een ander hart gaat niemand in — zal uitgaan als verwinnaar en als een koning zal hij zijn tusschen de menschen.

HET KRUIS.

Ziet, ze gaan ter poorte uit, mannen en vrouwen en kinderen, in veel-kleurige kleedij.
Hoort ze praten, lachen, schertsen, de mannen, hoort ze spotten ook met wreedheid in hun stem.
Hoort ze weenen, de vrouwen, in veelheid van tranen.
Hoort het nieuwsgierig vragen der kinderen, niet ophoudend, al aandringend, om toch maar te weten, waarom nu vlijmt die spot, waarom nu klagen die stemmen, vol van tranen.
Hoort hen vragen, wie het is, die bleeke man, dien ze nu gaan kruisigen daar boven op den heuvel, en waarom hij gedood zal worden, en waarom hij die balk moet dragen, en of dat ook erge pijn doet, als straks de nagels gedreven worden door zijn handen.

De bleeke man wordt moe en kan niet meer. Het zware hout wordt hem te zwaar. En de soldaten, ziet, ze stompen hem, opdat hij verder ga. Doch hij kan niet meer. En vloekend dwingen zij een ander, de last voor hem te torschen.
Vlugger gaat het nu bergopwaarts.

De zon staat hoog aan wolkenloozen hemel.
Golgotha lijkt te vlammen in haar gloed.
Met stille oogen, een pijnlijke trek op 't zacht gelaat hangt daar de lijder aan het kruis.
O, die oogen, ze zien als naar heel verre landen
Hoort, hij bidt nog om vergeving voor wie dit leed hem brachten.
Om hem nog diezelfde menigte, nog die mannen, spottend, honend, nog die vrouwen, hartstochtelijk weenend, nog die kinderen, maar nu met angstige wijd-open oogen, schuw zich bergend bij moeder, o zoo stil.

Zoo was het in Jeruzalem langen tijd geleden.
En dat kruis is vermolmd en men weet niet meer het graf van den lijder.
Maar door de eeuwen heen is de heugenis van dezen dag bewaard.
En telken male als die dag weerkomt met zijn droef herdenken, komt het christenvolk in vele kerken samen en staart op het beeld van dien man van smarten, die daar hangt aan het kruis, met zijn diepe oogen met zijn „groote liefde en eindloos leed."
Want altijd heeft men gevoeld, dat men hier stond voor het mysterie.
Hij wordt bewonderd en gezegend wanneer hij optreedt als de brenger van een goede boodschap, en het zalig, zalig spreekt over de reinen van hart, over de treurenden, over de armen van geest.
Hij wordt toegejuicht, als hij den strijd aanbindt tegen een harteloos, ijdel farizeeïsme,, en den schriftgeleerden een zevenmaal herhaald „wee u" toeroept.
Maar men buigt zich voor hem in deemoedigen eerbied, wanneer hij 't kruis draagt, wanneer hij geduldig en kloek aanvaardt het leed, dat de menschen hem aandoen, wijl hij niet aflaat van 't volbrengen van des Vaders wil, zooals die hem was geopenbaard.

Het is niet door een ongelukkig toeval, dat hij zijn leven uitsnikte op Golgotha.
Hij heeft gezien, dat het kruis moest komen op zijn weg.
Hij had het kunnen laten liggen.
Hij nam het op.
En wat hij zelf deed, hij eischt het van zijn volgelingen.
„Wie zijn kruis niet op zich neemt, is mijns niet waardig."
Ons kruis.
Hij bedoelt hier niet voornamelijk 't leed van ziekte en dood en ongeval.
Dat wordt ons opgelegd.
Maar het kruis dat wij moeten opnemen, dat is vooral het leed, dat over ons komt, wijl zij hebben durven aanbinden den strijd voor Gods koninkrijk.

Dat kunnen we laten liggen.
Doch wie dat doet, wie de rust meer bemint dan den heiligen strijd, wie 't kruis om Gods wil niet durft aanvaarden — de vrede Gods blijft verre van hem. En de zaligheid van des Vaders gebenedijde kinderen wordt nooit zijn deel.

ZEGEPRAAL.

O, de vreugde der Paaschmorgenklokken.
Als een jubelende menigte in een blij-bevlagde stad, die den overwinnaar groet, als hij na fel-bevochten zege huiswaarts keert, zoo gaan de klanken door de lucht. Als kinderen, die onbewust-verheugd om de frischheid van hun jong sterk leven, de straten vullen met hun klaar geluid — zoo zingen de stemmen uit den hoogen toren.
En de lucht is blauw en de zon maakt alles licht. Het is alles zoo goed en zoo sterk vandaag.
De smart is nu heen, de smart om het leed, dat als een zware nevel wel hangt om ons hart. En de twijfel is nu heen, de twijfel die dikwijls knaagt aan onze verzekerdheid van Gods liefde. De onrust ging, die sproot uit bange weifeling, of 't gekozen pad wel het goede was. En de vrees ook, of al ons goede willen en al ons goede pogen soms niet ijdel was.
Het is nu alles licht en sterk in ons.
Want wij weten nu, dat het sterke zuivere leven onverwoestbaar is, dat, wat uit God geboren is, niet sterven kan. Wij weten nu, dat, wie de heilige levensrichting vond, verwinnen zal de macht der zonde.

Christus is opgestaan — de oogen straalden en er was een klank van zegepraal in de stem, als de oudste christenen elkander op Paaschmorgen met die woorden begroetten.
Christus is opgestaan. Het graf kon hem niet houden. De overwinning was niet op Golgotha voor een machtig farizeeërdom, maar de zegepraal is voor den herrezene in des Arimatheërs hof.
Verdichting, legende — goed, maar onder dien bonten schijn weten wij een stralend-blijde waarheid.
Deze, dat God nooit aan het kwade de zege laat, dat

machtiger dan alle macht van zelfzucht en eigenwaan Zijn heerlijke liefde is.
O, dit steeds te weten, zóó te weten, dat het als een onwrikbare zekerheid staat in onze ziel!
O, dit steeds te weten, zóó te weten, dat het als een juichend lied door onze harten gaat: God regeert!
Zij wisten het, op hunne wijze, maar zij wisten het, die oude Christenen.
En dat blijde weten wijdde hun gansche leven. Zij klemden de tanden opeen en zij balden de vuist en hun oogen straalden — zoo hebben zij de wereld overwonnen.
Maar wij, die zoo goed kunnen redeneeren en zoo logisch kunnen denken en zoo groot gaan op ons kunnen, wij nemen aan, dat het wel zoo wezen kan, maar wij bedenken toch ook, dat er zooveel pleit tegen Gods wijs bestuur en machtige liefde. Wij bepraten zoo liefelijk de vroomheid en bezingen de vrijheid, maar we zijn bij dat alles zoo zwakjes, zoo zwakjes, wij stormen niet de wereld door, als sterke, wèl-geruste helden. Wij, armen!
Maar Paschen komt. En de aloude mare, nu met een nieuwen klank, wordt gedragen door de lucht.
De blijde boodschap van God, die de waarheid en zegepraal heeft bereid, die de liefde doet triomfeeren over haat en nijd, die de reinheid redt uit slijk van zonde, die groote dingen doen wil aan zijn arm, zwak kind.
Christus is opgestaan: God regeert en niet het kwaad!
O, de blijde boodschap! O, de vreugdevolle mare van dezen dag!
Dat onze harten opengaan en hooren.
En blij worden van sterk geloof....

BLIJDSCHAP.

Er wordt dikwijls beweerd, dat christendom den menschen een in-droevige levensbeschouwing geeft, wijl het ellende en leed verheerlijkt, door ze met een goddelijken schijn te omgeven.
Dit oordeel is in elk opzicht onjuist en toont, dat wie het uitspreekt, zelfs nog niet begonnen is, het christelijke alfabeth te leeren spellen.
Daar is ongetwijfeld een soort christendom, dat men het best het kanaänietische zou kunnen noemen, dat lust heeft in strak ooggestaar, in droef lippengeplooi, in somber hoofdgebuig, dat een zekere wellust vindt in 't spreken over hel en verdoemenis, dat liever den dood aanziet dan het leven en gemeenzamer is met tranen en geklaag dan met gelach en met jubel.
Met het waarachtige christendom heeft dit echter niet meer dan den naam gemeen.
Jezus bracht immers een blijde boodschap. Hij wilde zijn blijdschap geven aan zijn leerlingen. Hij sprak van de vreugde van het Vaderhuis. En van een feestmaaltijd van een bruiloftsdisch vertelde hij menig keer. 't Liefst sprak hij een belofte van zaligheid.
Zoo moet de doorgaande stemming van den christen een blijde zijn. Paulus heeft in een zijner brieven dit zeer sterk uitgedrukt, toen hij zijn lezers toeriep: Verblijdt u ten allen tijde!
Nooit droevig zijn, nimmer het hoofd laten hangen, altijd opgewekt, dapper, frisch het leven aankijken!
Velen verstaan dit woord blijdschap echter niet. Zij meenen, dat die stemming bedoeld wordt, die men het best met het woord „vroolijkheid" aanduidt.
Dat is echter geheel iets anders.
Vroolijkheid ligt aan de oppervlakte van het leven. Blijdschap ligt meer in de diepte.
Vroolijkheid is als tintelende wijn bij 't feestelijk samen-

zijn, blijdschap als de stille glimlach van om de lippen van een, die 't leven kent.
Vroolijkheid is als een beekje, dat van de bergen bruist, lustig en vluchtig, blijdschap is als de zee, rijk en diep.
Vroolijkheid kan ontaarden, blijdschap nooit.
Vroolijkheid kan bedwelmen, kan ons de dingen onzuiver doen zien, het leven verkeerd doen begrijpen; blijdschap maakt ons nuchter en wakker en doet ons de wereld en het leven recht verstaan.
Vroolijkheid zet de zorgen voor een wijl aan kant en denkt er niet over na, doet alsof zij er niet zijn; blijdschap worstelt met de zorg en overwint ze, ontwringt haar een zegen.
Nu is het christendom de godsdienst niet der vroolijkheid, maar der blijdschap.
En naar Paulus' woord moeten wij altijd blijde zijn. Onder voorspoed en tegenspoed, onder leed en zorg en moeite, onder druk en vervolging moet deze stemming de onze zijn: het leven is goed en ik dank God, dat Hij het mij gaf.
Velen zeggen, dat het dwaasheid is, dit van een mensch te eischen.
Maar nu leert het christendom ons juist, dat het kan en hoe het kan; nu wekt het christendom, zoo het ons werkelijk levensbezit werd, deze stemming in ons hart. Het predikt ons den Vader, Die ons liefheeft, Die ons in Zijn goedertierenheid veilig door moeiten en zorgen heenleidt, Die ons nooit alleen laat, den Vader, Die zich openbaart aan wie hem in deemoed zoeken.
Onvergankelijke schatten zijn bij Hem te verkrijgen: een goed geweten, vrede des harten, sterk vertrouwen op de zekere zegepraal van waarheid en gerechtigheid, heilige vertroosting en fieren moed.
En wie deze dingen heeft vernomen, die heeft altijd reden tot blijdschap in overvloed, die kan nog lachen onder tranen en in de bitterste zorgen wanhoopt hij niet. Hij ziet over deze wereld heen in een andere, en wat hij daar aanschouwt, doet zijn oogen blinken met een ondoofbaren glans,
Wie God kent als den Vader, is altijd blijde.

UIT DE DIEPTE.

Wij roepen tot U, o God, of Gij ons wilt redden uit de diepte, waarin wij zoo droeviglijk gezonken zijn.

De verzoeking kwam en vleide en lokte met zoete woorden, en wij hebben het oor afgewend van Uw stille, klare stem en luisterden naar wat zij ons van genot en roem en voordeel sprak.
De voorspoed is gekomen en de lichte lach in haar oogen heeft ons bekoord, wij zijn blind geworden voor Uwe heerlijkheid. Toen hebben wij verlaten den vasten, veiligen weg van onzen plicht, van Uwen wil en zijn gaan zwerven Heer, op de kronkelende paden van de lust. Maar zij voeren niet omhoog.
En wat in de verte blonk, dat bleek bedrog.
Wij dachten bevrediging te vinden voor ons brandend begeeren, ach, elk gestild verlangen bracht nog feller lust. Wij meenden te zullen wandelen in warmte en licht — o de ontgoocheling, wij doolden in droevig-kille duisternis. Het stille blanke vertrouwen, waarmee wij eens gingen aan Uw hand, zooals een kind wel gaat aan zijns vaders hand, is weggevloden uit ons hart
En de twijfel kwam, de verwarrende, pijnigende twijfel, of Gij wel goed zijt, Heer, of deze wereld wel Uw wereld is, of Gij ons nog wel aanziet in liefde . . .
Daarom roepen wij tot U.
Uit diepten van ellenden roepen wij tot U.
Erbarm U onzer.
Red ons uit onzen jammer.
Doe weg de blindheid onzer oogen, opdat wij mogen zien, waarheen wij dwaalden, weer mogen vinden Uwe wegen, mogen grijpen de hand, die Gij ons toesteekt. Verjaag den twijfel uit ons hart, opdat wij weer mogen weten, dat Gij ons liefhebt als een vader zijn kinderen, dat Gij voor ons een heerlijk heil hebt weggelegd, en

dat wij het niet kunnen grijpen, tenzij wij vol deemoed onze krachten geven aan de taak, waartoe Gij ons hebt geroepen.
Reinig ons van onze zonden. Maak ons sterk, opdat wij de verleiding kunnen weerstaan.
Trek ons omhoog tot U, opdat wij mogen wandelen als Uwe kinderen in Uw licht, opdat wij mogen vinden Uwen vrede.

* *
*

Wij danken U, God van genade
Nu is het stil en licht in onze ziel.
Nu gaan wij als in een stralenden lentemorgen — wijd liggen de velden in gloed van levend licht, lichte wolkjes zeilen aan tintelblauwen hemel, de weide groent, de boomen staan in feestelijken tooi.
Gij hebt onze oogen geopend, en wij hebben den rechten weg weergevonden.
Gij hebt onze hand gevat en ons geleid.
Weg vluchtte de angst en de twijfel verdween uit ons hart.
Wij weten ons weer veilig in Uw nabijheid.
Heer, wat zijt Gij goed!
Hoe groot en heilig is Uw liefde!
Nu wordt het leven blij.
Nu is Uw wereld schoon.

BIJ DEN EERSTEN MEI.

De zon is er met haar licht, haar warmte. Zij maakt de dagen blij en helder, zoodat ze als vroolijke ruiters met wapperenden helmbos door de wereld draven.
De hei is er, de bruine hei, die ligt te stralen in den goudgloed van den avond.
En de zee is er, de eindelooze, met haar witgekuifde golven, met haar altijd-doore wisseling van licht en schaduw, met haar altijd nieuwe schoonheid.
En de bosschen zijn er, de stille, donkere bosschen met het gesuis van den wind door de boomen.
In dit alles is een groote stille vreugde voor den mensch van dezen tijd. Het leven is zoo druk en vergt zoo veel, het roept ons hier en werpt ons daar, zoodat onze zenuwen voortdurend gespannen zijn.
Voor wie zoo door de wereld gaan moet, is het een diepe vreugde, wanneer hij eens uit de drukte weg kan gaan, om weg te droomen aan de wijde zee, om stil te liggen in het bosch, aan niets te denken en maar te luisteren naar den wind, die door de dennen zingt, om doelloos te dwalen over de hei onder een klaren avondhemel.
De kunst is er met haar blijdschap van kleuren en klanken. Zij streelt niet alleen de zinnen, maar leert ook het leven dieper verstaan. De mensch wordt door haar omhoog geheven, boven het gewone dagleven uit. Hij leeft door haar in een andere wereld, een wereld van schoonheid, en niemand keert daaruit terug, die niet wijzer werd en beter. Wie deze wereld nooit kende, wie altijd over 't zelfde platgetreden paadje gaan moet, met zijn hoofd vol kleine dorre gedachten en zijn hart vol kleine dorre verlangens, die leert moeilijk de eigen ziel verstaan en de diepe zin des levens ontgaat hem licht, en een zeer zuivere vreugde blijft hem verre.

Ja, God heeft het leven wél rijk gemaakt en de wereld wèl schoon en goed.
En God is goed.
Hij biedt het allen aan, dat goede vreugderijke.
Hij laat de zon schijnen over aller hoofd, en aller oor gaf Hij het gehoor, om te hooren naar Zijn stem, als Hij spreekt in windgezang en boomgesuis. Aller oogen gaf Hij het gezicht, om zich te verblijden in de duizend kleuren, waarmee Hij de wereld tooide. En de kunst schonk Hij als kostelijk kleinood, opdat allen daarvan zouden genieten.

Maar de menschen!
Ze zijn zoo dom.
Ze gaan weg van de zee, ze gaan weg van de hei en de stille donkere bosschen ontvluchten ze. In groote steden, in nauwe straten, in kleine kamertjes verbergen ze zich. En fabriekswalm ademen ze in, in plaats van dennegeur. En 't geluid van electrische trams hooren ze in plaats van het zeegeruisch. Over harde, koude keien gaan ze, en de hei is zoo wijd en zoo warm.
O, de domme menschen.

Ach de menschen!
Ze zijn zoo wreed.
Ze laten duizenden werken den lieven, langen dag.
In de fabrieken werken ze, de duizenden. De machine stampt en de raderen snorren. Het is er heet en benauwd. De zon wordt een verschrikking.
En jonge meisjes zitten op ateliers, vier, vijf hoog, en ze zien de wolken zeilen langs den blauwen hemel, maar zij mogen er zich niet in verheugen — de naald roept, de vreeselijke naald.
Op de locomotieven staan ze, en ze vliegen langs groene weiden, waaruit de leeuwerik stijgt. Zij zien het niet. Zij mogen turen of het sein wel veilig staat; en 's avonds als de maan blinkt aan den klaren hemel, mogen zij denken aan groene en roode lichten.
En over de aarde bukken ze zich. De wind mag stormen, de zon mag schroeien, zij spitten en wieden en maaien van vroeg tot laat.

Aldoor, aldoor; werkdagen rijen zich aan werkdagen, jaren aan jaren.
't Is één martelend gezwoeg.
Ze hebben het opzien verleerd.
In hun rust is slechts verademing, geen verheuging.
De natuur bloeit niet voor hen. En Gods wereld heeft voor hen geen lach.
Van kunst verstaan ze niets.
Wat klein, arm genot tusschen hun werkdagen, dat is alles.
O, de wreede menschen!

Maar 't wordt anders, 't wordt beter.
Zij ontwaken, de verworpenen, de verdoemden.
Ze staan op, en roepen om hun recht.
Ze roepen om hun deel van Gods rijke gaven.
Ook wat zon, en wat licht, wat blijdschap van kunst en wetenschap.
Zij ontwaken, de een na den ander.
En heffen in den schemerenden morgen hun vaandel.
Rood en blij klinkt het. En ze zingen hun lied. Trots en blij klinkt het als van wie weten te zullen overwinnen.

WANDELEN NAAR DEN GEEST.

Eenige mannen, vol Heiligen Geest, welsprekend getuigend van wat hun het hoogste gold in leven en in sterven, en door hun woord velen opwekkend, om hunne partij te kiezen — dat zag de eerste Pinksterdag na Jezus' dood.
En elk jaar weer wordt er op dien dag veel gesproken over de kracht en de werkzaamheid van Gods Heiligen Geest met verwijzing naar de vurige woorden der apostelen.
Het is goed, dat er van die dagen zijn, waarop wij onszelf trachten te doordringen van wat hoog is en heilig. In den sleur van 't gewone leven loopen we toch zoo licht gevaar, al onze aandacht te bepalen bij wat vlak voor oogen is. En licht komen we eindelijk zoover, dat wat daarboven uitgaat, buiten onzen gezichtskring valt, dat wij menschen worden zonder bezieling, plat en nuchter, wier leven één groote mislukking is.
Daarvoor kunnen wij alleen bewaard blijven, indien wij ons stellen onder de strenge tucht van Gods Geest, zoodat wij gelijk de apostelen profeten worden, dat is vertolkers van de heilige dingen Gods.

Dat bezield-zijn door den Heiligen Geest wordt vaak verkeerd begrepen. Het Pinksterverhaal zelf geeft trouwens aanleiding genoeg tot misverstand. Velen toch meenen, dat het geestdriftig, vurig spreken over wat hoog is en gewijd, reeds aantoont, dat Gods geest macht heeft over hem, die getuigt.
Toch is dat zoo niet. Der apostelen welsprekend getuigenis alleen was nog geen afdoend bewijs dat zij waarlijk mannen des Geestes waren; dat bewees echter wel hun volgend leven, hun geduldig, ijverig en standvastig werken voor de uitbreiding van het Godsrijk, bewees het eenvoudig, eerlijk liefdeleven hunner eerste gemeente.

Een vurig getuigenis bewijst hoogstens, dat de ziel van den spreker voor een oogenblik onder den indruk van Gods Majesteit is. En zoo'n indruk kan spoedig weer verdwenen zijn. Er zijn vele menschen, de ervaring leert het dagelijks, die dadelijk door iets groots worden meegesleept, die er in mooie woorden over weten te spreken, die gauw klaar zijn, om zich op te werpen als profeten eener nieuwe waarheid — en de heele wereld staart hen aan en zegt bewonderend: wat een geestdrift, wat een bezieling! — doch die geen kracht, geen wil tot doorzetten hebben en derhalve o zoo spoedig verslappen in hun ijver. Ze zijn als een stroovuur, dat wel even helder brandt, doch het duurt maar een oogenblik, dan is het uit. Het woord is maar weinig, de daad is alles.
„Het doen is het rechte leven".
Of wij kinderen des Geestes zijn, moet blijken uit ons leven. De gestadige, moeitevolle strijd voor waarheid en recht, het stil-eerbiedig dienen uit liefde, het met volkomen overgave zich wijden aan wat door zijn heiligheid onze harten heeft veroverd — dat zijn de bewijzen. En dit alles is veel moeilijker dan het vurig getuigen; dit eischt onze heele persoonlijkheid, niet maar voor een enkel uur, maar alle dagen weer, ook in de kleine dingen des levens.

Wij staan hier voor een gebied, waarin nog vele verborgenheden zijn. Soms schijnt het wel, alsof daar geschiedt een plotselinge openbaring van Gods geest, alsof een onwillig stug menschenhart met één slag wordt gewonnen voor des Heeren dienst. Maar in de meeste gevallen is het „wandelen naar den geest" de vrucht eerst van veel „bidden en vasten". Wie Gods geest niet begeert, wie er niet om roept en schreit, maar traag en werkeloos wacht op een dadelijke uitstorting, komt bedrogen uit. God wil Zijn geest wel zenden, maar wiens verlangen niet zeer zuiver is en sterk, die ervaart Zijn zegen niet. Zoo ergens, dan geldt hier: bidt en u zal gegeven worden.

TWEEËRLEI WIJSHEID.

Wijs is, wie zoekt de dingen die in dit leven de hoogste waarde hebben. Wie ze verwerpt, mag dwaas genoemd worden.
Nu is er tweeërlei oordeel over wat de moeite van het streven waard is, het oordeel van den wereldschen en dat van den godsdienstigen mensch.
De wereldsche mensch hecht de hoogste waarde aan wat uiterlijk is, en blinkt. Het streven naar dit alles acht hij de hoogste wijsheid, deze dingen te verwerpen dunkt hem dwaasheid.
Daar is de gezondheid. Zij wordt genoemd de grootste schat. Wie nimmer door ziekte werd gekweld, is in de oogen der wereld een gelukkig mensch.
Daar is de rijkdom. Wie veel geld heeft en een grooten staat kan voeren, wordt licht benijd. Ook rijk te zijn, en zoo geëerd en ontzien te worden door anderen, wèl, dat lijkt velen het hoogtepunt van heil.
Daar is de macht, het zitten in 't gestoelte der eere. Eenig eereambt te verkrijgen, ouderling te zijn of burgemeester of kamerlid, — wanneer een mensch dat heeft bereikt, wat blijft hem dan nog te wenschen over?
Daar is het rustige, ongestoorde leven zonder veel beslommeringen en drukten. Wanneer het leven gaat als langs een effen glijbaantje, zonder horten en stooten, dan mag men zich wel zalig prijzen.
Wie derhalve zijn zinnen zet op rijkdom, wie eereambten weet te verkrijgen, wie tot macht en aanzien ziet te komen, of wie zoekt het rustige, wèl-aangename leven van een rentenier, wie zich daarom niet vermoeit met allerlei lastige vragen, wie wat weet te geven en te nemen, hem noemt de wereld wijs.
Alzoo is dit hare levensles: bemoei u niet met dingen, die u niet aangaan, maar pas op, dat een ander u niet te slim af is, wees verstandig, vóór alle dingen verstandig,

blijf koel en nuchter en laat u niet verleiden tot dwaze dweperijen.

Maar de godsdienstige mensch ziet het leven anders en legt aan wat het biedt een anderen maatstaf aan.
Hem gelden 't hoogst de geestelijke goederen. Daarin vindt zijn diepste wezen bevrediging. En hij acht het wijs, daarnaar te streven.
Daar is de reinheid van hart. Wie hiervan iets het zijne noemen mag, heeft 's levens hoogste zaligheid geproefd.
Daar is de waarheid. Wie haar zoekt en bekampt al wat haar licht verduisteren wil, zal naast vele doornen rozen vinden op zijn weg.
En de gerechtigheid is er. Wie den honger daarnaar kent, mag zich gelukkig prijzen: hij zal verzadigd worden.
Daar is het vroom stille-zijn in de binnenkamer. Wie dat kent, zal zich telkens voelen aangegord met hooger kracht om te doen, wat hij weet als goed en rechtvaardig, en wanneer hij in droefheid neerzit is de vertroosting nooit verre van hem.
Wie nu zoekt de reinheid van hart, wie de waarheid en de gerechtigheid dient en de plaats des gebeds niet onbetreden laat, hem noemt de godsdienstige mensch wijs.

Zoo is daar tweeërlei wijsheid.
Maar rijkdom kan vergaan en gezondheid is een wankel bezit, doch de waarheid verduurt der lijden knaging.
Roem is dikwijls niets dan schijn, doch de gerechtigheid blijft. En de reinheid des harten geeft dieper rust dan vele renten kunnen geven.
Daarom is de wijsheid der wereld arm en dor, ja zij is niets dan dwaasheid.
Maar waarachtig is de wijsheid, die alle dingen ziet in Gods licht. Wie haar zoekt vindt den vrede.

KINDEREN.

Ze zijn als de jonge lente, vol levenskracht. De velden groenen, in den akker spruit het zaad, de zware knoppen van de kastanje springen open, om het dak is veel rumoer van vogels. Zoo spelen de kinderen den ganschen dag, de vreugde blinkt hun de oogen uit, hun helle lach schatert door den tuin.
En als de lente zijn ze vol belofte. Als reuzebruidsbouquetten staan de vruchtboomen, voorspellen blinkend ooft. Zoo spreekt uit het kind de profetie van een dadenrijk leven.
Maar gelijk in een lentenacht een koude vrieswind de fijne blaadjes wel verschrompelt en de bloesems wel vernielt, zoo zijn daar ook booze machten, die de blijheid van het kinderleven knakken en de rijke beloften ijdel maken.
Daar is ontzaggelijk veel kinderleed.
Ik bedoel niet de traantjes om een regendag, als op mooi weer gehoopt werd, niet het treuren om een verloren stuk speelgoed. Och, als de zon weer schijnt, zijn die tranen vergeten en uit een eindje touw en een garenklosje wordt mooier speeltuig nog gemaakt. Maar ik bedoel dat leed, dat in de jeugd wonden slaat, waarvan de teekens heel het leven blijven.
Daar is allereerst het kapitalisme waardoor het kind, dat zonder vreugde en spel niet leven kan, misbruikt wordt als arbeidskracht, waardoor aan het kind de ouderlijke hulp en steun ontroofd wordt.
Daar is de zonde der vaderen, die aan de kinderen bezocht wordt, ja tot in het derde en vierde geslacht.
Daar is de domme liefde van vele ouders, die bang zijn, om verkeerde neigingen, die in 't jonge hart hebben post gevat, met kracht tegen te gaan.
Daar is de afschuwelijke levenswijsheid, die velen hun kinderen al zoo vroeg inprenten, dat rijkdom en genot de hoogste levensgoederen zijn.

En de ijdelheid, die door met de kinderen in eenig opzicht te pronken, zichzelve te verheffen waant.
Zoo lijdt het kind dubbel door onze slechte maatschappij en doordat de ouders zich in menig opzicht bezondigen aan wat er voor heiligs en teers leeft in het kinderhart.
En er groeien harde, zelfzuchtige menschen uit en ziekelijke, veel te vroeg oude stumpers, wier levenskracht in hun jeugd vernield werd, en voor wie de zon der vreugde nooit helder scheen.

Zij vroegen 't leven niet. Is het daarom niet onze dure plicht om te trachten hun, wat zij niet vroegen, te maken tot een kostelijke gave, waarin zij kunnen roemen?
Zij zijn de hoop der toekomst. Is het niet onze taak, als wij iets voelen van de verplichting, die wij tegenover de gemeenschap hebben, om hen te doen groeien tot een sterk en rein geslacht, in staat tot groote daden?
Als wij hooren de „noodkreet der kinderen" en we zien, waarom ze lijden, voelen we dan niet ter wille van hen, in wie wij zelf verjongd opstaan, de noodzakelijkheid om de oorzaken van hun leed weg te nemen, om den strijd aan te binden tegen dit driewerf vervloekte kapitalisme en tegen de eigen zonde?

IN DUISTERNIS.

De ziel is als een bloem.
Zij heeft het licht lief, het tintelende licht der vreugde, dat het leven maakt tot een zon-doorvloten landschap — en het zachte, rustige licht van den vrede heeft zij lief, waarbij het leven lijkt een zee, vol blank maanlicht.
Als de zon verduisterd is door zware wolken, dan treurt de bloem en zij durft haar hart niet ontsluiten. En wanneer de dagen komen, dat de zon aan kracht verliest, haar licht gaat dooven, dan welkt de bloem en sterft — ze kan zonder licht niet leven.
Er kwijnen vele menschenharten heen, omdat ze aldoor moeten leven in duisternis.
In de steden welken ze neer, waar fabriekssschoorsteenen rooken en de drijfriemen gonzen en de raderen snorren, waar gewerkt wordt twaalf, veertien uren lang, waar de arbeid drukt als lood zoo zwaar, waar de vreugde van met eigen handen iets te scheppen vermoord wordt door geestelooze handgrepen, tot in 't oneindige herhaald.
Zij dorren weg op 't land, waar lage loonen 't leven maken tot één zware zorg, om vrouw en kind te kleeden en te voeden van enkele guldens. Hier is het leven één lange dag van mist en nevel — de wereld is klein, het zonnig vergezicht ontbreekt.
Daar wordt geroepen om het stralende licht van de vreugde.

De ziel in duisternis.
Als de dood is gekomen en een onzer lieven wegnam — o de kilheid van den dood, o het verscheurde leven!
Als we ons bedrogen zagen in een vriend, en we hadden als ons vertrouwen op hem gesteld — o de bitterheid der ontgoocheling!
Als een lang gekoesterde verwachting ijdel bleek — o het grievende der teleurstelling!

Als we ons bedrogen zagen in onszelf; wij hadden het goede ernstig gewild en nu deden we toch het kwade — o de pijn der zonde.
De ziel in duisternis....
En ze gaat tastend en zoekend haar weg, of is stil en weent en roept om 't blanke licht van den vrede.

BIJ DEN HERFST.

Heftige winden hebben gewaaid over deze lage landen, en de blaren der boomen zijn verdord, zijn dwarrelend gevallen op den grond.
Zware nevel hangt over de velden en verduistert het licht der zon.
De dagen worden korter.
De pracht van den zomer is heen. De blijde vogelstemmen zwijgen.
In deze dingen ligt voor de mensch, die nadenkt over wat hij ziet, een diep-weemoedige gedachte.
„Het gras verdort, de bloem valt af", zoo zong reeds een oud-Israelitisch dichter. En hij maakt een vergelijking: „Alle vleesch is als gras en alle heerlijkheid een bloem des velds gelijk".
Zooals het gaat in de natuur, zoo gaat het ook bij de menschen.
Daar is een uitbotten, een sterker worden in de jeugd, zooals in 't voorjaar het nieuwe leven uitbot op de velden.
Daar is een sterk en kloek zijn in den volgroeiden leeftijd. zooals de zomer straalt in pracht van rijke schoonheid.
Maar ook, gelijk in de natuur de herfst, is daar in het menschenleven een tijd van zwakker worden, van neerwelken, van verdorren.
Voor niemand bloeit een eeuwig sterke jeugd; voor een iegelijk komen de jaren der grijsheid, en de heldere glans der oogen wordt dof en rimpels ploegen het gelaat.
En het oogenblik komt, waarop de dood onze oogen sluit, waarop wij afscheid moeten nemen van de lachende zon en de blauwe lucht en de groene velden, waarop we vaarwel moeten zeggen aan alles wat ons in dit leven lief en waard was, vaarwel aan ons land, vaarwel aan ons dorp, vaarwel aan onze vrienden, aan onze vrouw, aan ons kind.

Dat weten we allen.
We hebben ze zien vallen als halmen onder de machtige zeis van den dood, mannen en vrouwen, jongen en ouden, goeden en slechten, rijken en armen, geleerden en dommen — en wij weten het wel, dat ook onze tijd eenmaal komt.
Of we 't echter ook begrepen hebben?
Ach, wij leven er vaak maar wat op los. De kleine dingen des levens nemen ons vaak geheel in beslag. Wat arm genot, wat winst, wat eer . . . alsof er geen uur kwam, waarin we voor 't laatst nog zullen terugzien op de afgelegde levensweg, waarin wij de dingen zullen zien onder 't schijnsel der eeuwigheid.
En dan te moeten denken: ik stelde mijn hart op wat vergaat en de dingen, die blijvende waarde hebben, liet ik liggen!
Dan de verzuchting te moeten slaken; 't was ijdelheid, àl ijdelheid, wat ik dacht en sprak en deed!
Wij moeten allen sterven.
Het zou goed zijn, zoo deze waarheid steeds in ons bewustzijn stond, vast en klaar, niet om ons somber te maken, maar om ons op te wekken, van dit eindige, onvolmaakte leven iets te maken, dat blijvende waarde heeft.
En dat kan.
Zeker: alle vleesch is als gras en alle heerlijkheid een bloem des velds gelijk.
Maar ook: het woord des Heeren bestaat in eeuwigheid. En wie van dat goddelijke iets in zijn leven heeft gebracht, die heeft zich verworven een schat, dien zelfs de dood hem niet ontnemen kan.

HET EEUWIG EVANGELIE.

De schrijver van het boek der Openbaring spreekt ergens van „het eeuwig evangelie".
Die uitdrukking klinkt onwaarschijnlijk in een wereld, waarin naar het woord van den Griekschen wijze alles „vloeit", waar alle verschijnselen meegevoerd worden in den altijd voortvloeienden stroom van worden en vergaan.
Alles is vergankelijk. Wat is er onder de zon, waarvan men zou kunnen zeggen: zie, het blijft?
Menschen, ze worden geboren, groeien op, welken neer en sterven.
Volken, ze schitteren een wijle aan den hemel der geschiedenis als heldere sterren, maar hun glans dooft en ze zijn niet meer.
Waar is de wijsheid van 't oude Egypte, wat bleef er van de macht van 't Babylonische rijk; waar is de glans van Israël, toen David 't volk bestuurde, waar is de glorie van 't wereldbeheerschende Rome?
't Is alles heen.
De menschen bouwden gedachtenstelsels, wonderkunstig en fijn — „wat eens de wijzen als waarheid verkondden, straks komt er een wijzer, die 't wegredeneert".
Geen wereldbeschouwing hield stand voor het zich verhelderend begrip. Alles heeft zijn bestemden tijd.
En in zoo'n wereld, waarin alles het merk der vergankelijkheid draagt, te spreken van een „eeuwig" evangelie, dat klinkt wel ongerijmd.
Toch is het dat niet.
Want in deze wereld van onbestendigheden is er toch iets, dat naar zijn wezenlijken aard zichzelf gelijk blijft.
Dat is het menschenhart.
Zeker, de menschen veranderen in menig opzicht, ze gaan anders, helderder denken, ze ontwikkelen zich, ze zijn veel knapper en geleerder dan het voorgeslacht — maar naar hun diepste wezen blijven ze, die ze altijd zijn geweest.

Als de dood in hunne woning komt en een hunner lieven wegrooft, en ze loopen in droef-zwart gewaad in plechtigen ommegang achter de doodenbaar, schreit dan hun ziel niet even goed als voor twintig eeuwen naar troost?
Als het leven met teleurstellingen zwaar en pijnlijk sloeg, verlangen ze dan niet dat er balsem worde gegoten op de schrijnende wonden?
Wanneer een ongedacht geluk hen blij maakte, is daar dan geen danklied in hun ziel?
En als iemand tot het besef zijner zonden kwam, zal hij zich dan niet op de borst slaan en uit de diepten omhoog roepen om verlossing?
Nog, als in de dagen, toen de psalmist zijn hartstochtelijk lied zong, zijn er, wier ziel, als een moegejaagd hert naar frissche wateren, schreeuwt naar God, dat zij Hem mogen zien en vinden Zijn heil.
Zoo is het menschenhart door alle wisseling der eeuwen heen zichzelf gelijk gebleven.
En daarom blijft het evangelie ook eeuwig zijn beteekenis behouden. Want het is niets anders dan een antwoord op 's menschen diepste verlangens, een antwoord, dat voor alle tijden bevrediging schenkt aan 's menschen innigste begeeren, wijl het zegt dit ééne:
„arme, kleine menschen, met uw nooden, uw zonden, uw bekommernissen, uw onrust, daar is voor u vrede te verkrijgen en zaligheid. Gij staat niet alleen in uw leven, God waakt over u. Hij heeft u lief. Werpt daarom al uw bekommernissen op Hem."
Of hebben de menschen daaraan wellicht niet meer genoeg in onzen tijd?
Is het niet meer een blijde boodschap, dat de wereld niet maar is de vrucht van blind toeval, maar dat alles geschiedt naar de liefdevolle leidingen eener Almacht, dat de mensch niet in onrust en vermoeidheid behoeft onder te gaan, doch dat God hem in liefde aanziet en rust en vrede voor hem heeft weggelegd,
dat wie in zware worsteling is tegen zijn zonden, bij God kracht kan erlangen tot overwinning?
Ja, een eeuwig evangelie.
En zalig wien het gegeven werd, er iets van te verstaan.

DORST.

Hij is wel een van de verschrikkelijkste kwellingen, die de mensch kan ondergaan. Reizigers die in de woestijn het spoor bijster raakten en dagen lang moesten ronddwalen, zonder dat hun een droppel water over de lippen kwam, vertellen ons, hoe de begeerte naar water hen bijkans tot waanzin bracht. En zij zeggen, dat het hun een alles-overweldigende vreugde gaf, wanneer zij eindelijk een bron vonden, waaraan zij zich konden laven. Wanneer in de gelijkenis van den rijken man en den armen Lazarus geschilderd wordt, hoe de rijke pijnen lijdt in de hel, terwijl Lazarus de vreugde geniet van bij Abraham in den hemel te mogen verkeeren, laat de dichter den rijke vragen, of Lazarus niet mag komen, om hem één enkelen droppel water te geven tot lessching van zijn dorst. Want dat is de ergste foltering, die hij moet verduren.
De dorst brandt als een verterend vuur en drijft de mensch om zijn uiterste krachten in te spannen ter verkrijging van wat dienen kan, om dat vuur te blusschen.

Daar zijn ook begeerten der ziel, die hevig en fel zijn als de dorst en die zoo den mensch er toe dringen, al zijn vermogens aan te wenden, om die begeerten te bevredigen.
Ik denk aan den roem. Een grooten naam te hebben, die doorklinkt tot in verre tijden, dat lijkt velen zoo begeerenswaard, dat al hun streven, al wat ze denken, al wat ze doen, daarop is gericht. Tot waanzinnig wordens toe kan dit verlangen iemand kwellen. Zoo stak de Griek Herostratus, die beroemd wilde worden en geen kans zag, het door zijn gaven zoover te brengen, een der schoonste tempels van zijn vaderstad in brand,

om toch maar roem te verkrijgen, zij het dan ook een van zeer twijfelachtig gehalte.
Daar is de macht. Om maar tot velen te kunnen zeggen: doet dit en zij doen het, gaat daarheen en zij gaan, om een gansche wereld aan zijn voeten te hebben en daarboven te tronen als heerscher, daarvoor hebben niet weinigen hun gansche leven gearbeid.
En het goud is er. Wij spreken graag van gouddorst. Om meer, al meer te bezitten, om het geritsel van steeds meer bankpapier te hooren, om den stapel effecten al grooter te zien worden, daarvoor geven velen al hun krachten.

Waarom is dit alles zoo?
Om het geluk, om het zich-wèlvoldaan-gevoelen. Want de begeerte is niet naar roem, om den roem zelf, niet naar macht om 't heerschen zelf, niet naar goud om 't blinken der schijven, maar om 't geluk, dat naar verwacht wordt, deze dingen zullen geven.
Het is alzoo de hevige dorst naar geluk, die de menschen doet zoeken naar roem en macht en goud.
Eilacie — zij komen bedrogen uit.
Want zij krijgen niet, wat zij verlangen.
Verkregen roem mag een wijle zoet zijn en streelend voor onze eigenliefde — hij laat het hart onbevredigd.
Het bewustzijn van te kunnen heerschen mag genoegdoening geven aan onze ijdelheid — ons hart blijft vragen naar geluk.
En goud — ach hoe hooger de stapel wordt — hoe dieper de ziel gaat weten, dat ook goud geen heil vermag te geven.

Daar is maar één bron, waaruit het water welt, dat onze dorst naar heil kan lesschen. En wie er eens uit dronk, zal nooit meer dorsten.
Dat is God.
Uit Hem zijn wij geboren. Uit Hem vloeit ons het heil toe. Ons arm hart vraagt en klaagt en zoekt en dwaalt en vindt geen ruste dan in Hem.
Hij is de goede Herder, Die Zijn schapen, zijn dorstige schapen, wil leiden naar zeer stille wateren.

Als wij naar Hem luisteren,
als wij ons laten grijpen door de hand, die Hij in Zijn ontfermende liefde ons reikt,
als wij ons gewillig door Hem laten leiden,
dan zal het ons nooit, neen nooit weer dorsten.

BEHOUDZUCHT.

Er ligt iets heel aantrekkelijks in dat zich hechten aan wat oud is en door den tijd eerwaardig werd.
Het is ook iets zeer natuurlijks.
Men is als 't ware samengegroeid met wat men langen tijd heeft gekend. Het is een stuk van het eigen leven geworden.
Een huis, waarin wij jaren lang hebben gewoond, waarvan wij ieder hoekje, elk steentje kennen, waar aan haast alle dingen een geschiedenis is verbonden, waar wij vreugde smaakten en in tranen neerzaten, zoo'n huis wordt ons zeer lief. Het hoort bij ons. Het kost ons moeite, het te verlaten. En het uur, waarin wij het vaarwel moeten zeggen behoort niet tot de prettigste van ons leven.
Nog sterker is die gehechtheid, wanneer het oude, langgekoesterde denkbeelden betreft. 't Geloof der vaderen is ons als vanzelf zeer lief. Wat wij als waarheid en wijsheid hebben gehoord uit vaders mond, wat moeder ons in stille uren aan geloof heeft gegeven, dat laten wij niet maar zoo dadelijk varen, want dat heeft juist door hen, die het ons gaven, een glans van heiligheid gekregen. Wanneer ons later meeningen worden verkondigd, die daar tegen ingaan, dan zijn wij in 't eerst niet geneigd, daaraan veel gehoor te schenken. Het is immers zoo heel anders dan vader en moeder ons leerden en dus zal het ook wel niet goed wezen.
Het zijn waarlijk de slechtste karakters niet, die zoo denken en gevoelen. Zij geven daardoor blijk, den kinderlijken eerbied voor hunne ouders te hebben bewaard.
Zij, die zich dadelijk maar met iedere nieuwe meening ingenomen toonen, en zich daarvan voorstanders noemen, zijn de soliedste geesten niet. In dat zich spoedig en gemakkelijk losmaken van het oude ligt iets wufts, dat weinig vertrouwen geeft op de degelijkheid der

nieuwe overtuiging Het toont, dat het oude nooit werkelijk eigendom, nooit een stuk van het leven is geweest. Wie dadelijk, als vliegen op de kaars, op 't nieuwe licht afgaan, zijn de ware broeders niet.

Toch mag die liefde voor wat door de vaderen overgeleverd werd, nooit oorzaak worden, dat het nieuwe verworpen wordt, enkel omdat het nieuw is en afwijkt van wat eens als waarheid werd aanvaard.
Dat wordt echter heel dikwijls gedaan. En dan wordt diezelfde behoudzucht een kwaad, oorzaak, dat men zijn plicht verzaakt. Wij hebben nu eenmaal op geen enkel gebied de volle waarheid in ons bezit. Wij zijn onvolkomen wezens en hebben dus uitteraard een onvolmaakten kijk op de dingen om ons heen.
En wanneer nu anderen komen met andere inzichten, dan is het gansch niet onmogelijk, dat zij dieper en juister zagen dan wij, dat zij meer van de waarheid grepen dan wij vermochten te doen. Daarom is het plicht, om, wanneer op een of ander gebied een nieuwe overtuiging zich als een juistere en betere komt aanmelden, die zoo ernstig te onderzoeken als in ons vermogen ligt.
En blijkt het ons dan, dat het nieuwe juister, waarachtiger is dan wat wij eens als waarheid aanvaardden, dan mogen we niet anders doen dan het aannemen op straffe van iets van onze eerlijkheid in te boeten en schade te lijden aan onze ziel. Het moge pijnlijk zijn en groote moeite kosten, wij kunnen ons toch op den duur nooit gelukkig voelen bij wat wij als onwaarachtig hebben leeren kennen. Voor het goede mogen wij nooit het betere verwerpen. Dat ware ongeloof. En dat ongeloof heeft de zegepraal van menige goede zaak reeds vertraagd. Niemand is geheel vrij van deze zonde.
De apostel zegt: onderzoekt alle dingen en behoudt het goede.

VRIJHEID.

Er is geen levend wezen, dat zich rustig en gelukkig voelt in uiterlijke gebondenheid.
De gevangen leeuw slaat zijn klauw tegen de tralies van zijn kooi en tracht ze te breken.
De hond rukt aan zijn ketting, of hij niet los kan komen.
Niet anders doet de mensch.
De slaaf vervloekt zijn ketenen, de gevangene zijn kerker.
De knaap verlangt naar den tijd, dat hij groot zal zijn en onder het toezicht van zijn ouders vandaan, om naar eigen wil zijn leven te richten.
Want wij zijn aangelegd op vrijheid, die eigenlijk niets anders is dan zelfstandigheid.
Elke uiterlijke, ons opgelegde dwang, elke niet-zelf-gekozen keten voelen wij als een beleediging van onze persoonlijkheid.
Zoo wordt het gevoeld door den enkelen mensch, zoo is het ook altijd ervaren door de gemeenschap, door de volkeren.
Waar ooit een volk of een gedeelte van een volk verdrukt werd, daar heeft het een tijd lang morrend mogen berusten, op den duur werd toch de vrijheidsdrang te machtig. En dan zijn ze opgestaan en hebben gevochten voor wat hun onontbeerlijk leek. Al is deze uiterlijke vrijheid goed en noodzakelijk en waard dat er om gestreden wordt, hooger staat die vrijheid, waarbij een mensch zelfs in banden welbewust een eigen levensrichting kiest — en volgt.
Het kind, dat zegt: ik lieg niet, want vader heeft het mij verboden, is niet vrij.
De man, die zegt: ik lieg niet, omdat ik liegen slecht vindt, is vrij.
Zoo is vrijheid heerschappij over zich zelf.
Iemand, die met paard en wagen langs den weg rijdt en zijn dier niet meester is — het maakt onverhoedsche

zijsprongen die den wagen op gevaar van kantelen brengen — eindelijk slaat het op hol, zonder dat de bestuurder er iets tegen doen kan — met zoo iemand is te vergelijken de onvrije, de mensch die zijn toevallige lusten en neigingen volgt. Dat zijn de paarden die zijn levenswagen trekken, waarheen zij willen en hij zit er hulpeloos bij en vermag niets.
Maar de vrije mensch is als de voerman, die zijn paarden met sterke hand in bedwang houdt; wil een van de dieren al eens uit den band springen, de teugel wordt wat strakker aangetrokken om den onwillige tot rede te brengen en zoo stuurt hij de paarden, waar heen hij wil.
Zoo is de vrije mensch. Hij heeft zijn hartstochten in bedwang.
Hij zegt: zoo wil ik, dat het zijn zal. En zoo gebeurt het.
Hij is als een zeeman, die op wijde wateren zwerft. Hij staat aan 't roer, De wilde stormen waaien en dreigen 't schip uit de koers te slaan, hij omklemt met vaste hand het stuurrad en tegen storm en hooge zeeën in brengt hij het schip waarheen hij wil.
Zoo heerscht hij over zijn lot.
Het leven mag komen met zijn droefheid, zijn angst en zijn verschrikkingen, hij verliest de richting, waarin zijn levensboot moet gaan, niet uit het oog. Al drukt het leed, al dreigt het lot, hij gaat zijn eigen weg.

Om deze vrijheid te verkrijgen, moet de mensch zich in dienstbaarbeid begeven.
Hij moet zich zelf stellen onder den tucht van Gods wil, gelijk hij dien verneemt in zijn hart.
Want daardoor alleen kan hij deel krijgen aan die eeuwige dingen, die aan de ziel kracht en moed geven om de zware worsteling met het leven aan te durven, en daaruit de zege weg te dragen, zoodat hij in de wereld staat als een koning, een heerscher.
Daar is voor een mensch geen vrijheid te verkrijgen dan door gebondenheid aan God.
Slechts wie den hoogen moed heeft, in deemoed te zeggen: God, Gij zijt mijn Koning, zal de ware vrijheid vinden.

TWEE WEGEN.

Wijd is de poort en breed is de weg, die tot het verderf leidt.
De poort is eng en de weg is nauw, die tot het leven leidt.
Zoolang de menschen menschen blijven, zullen deze woorden een niet zeer opwekkende waarheid verkondigen.
Deze waarheid, dat het veel gemakkelijker valt, het kwade te doen dan het goede.
Twee dingen kunnen wij bereiken:
het verderf, dat is de verwording van het beste, dat wij meekregen, de ontaarding van wat er voor goddelijks leeft in onze harten, de heerschappij van de duistere machten van zelfzucht en hartstocht, de zedelijke dood; en het leven, dat is het deel hebben aan het eeuwige, het zich omstraald weten van waarheids licht, het zich veilig voelen onder liefdes hoede.
Doch het begin voorspelt het einde niet.
De deugd is streng en hard en spoort tot zwaren arbeid.
En wie zij tot dat werk roept, zien wel de zware moeiten, die hen wachten, doch de blijde uitkomst laat zich slechts vermoeden.
De zonde is verlokkend, eischt zoo weinig en belooft zoo veel.
Zij toont een weg met rozen bestrooid, maar het sombere verschiet is voor het oog verborgen.
En wijl wij graag geneigd zijn, alleen het oog te richten op wat vlak voor ons is, en heel vaak niet denken aan wat verder ligt, komen wij er gemakkelijker toe, het kwade te doen dan het goede.
Wijd open staat de poort en breed, licht te begaan is de weg aan zondes hand. O, zij is zoo'n vriendelijke leidsvrouw en onder haar opwekkend woord zijn wij gauw een heel eind gevorderd. En wij letten er niet op, hoe zij, de leidsvrouwe langzamerhand van gedaante

verandert, tot zij op eens blijkt geworden van een prettige makker een meester, Hij staat achter ons, de zweep in de opgeheven hand, en drijft ons voort, meedoogenloos. Al hoe wij mogen smeeken, hij laat niet los. Wij mogen rechts gaan, of links, hem ontloopen kunnen wij niet.
De deugd staat streng en wijst naar het nauwe, steile pad. Zij zegt weinig, Bid en werk, luidt haar woord. En wie haar duiding volgt, moet zich reeds aanstonds schrap zetten. Want de moeilijkheden, die hij heeft te overwinnen, zijn er vele.
Doch zij gaat met hem mee — en als hij ernstig worstelt, staat zij hem bij, reikt hem de hand, helpt hem tot overwinning.
En hoe verder hij gaat, hoe vaster hij de zwarigheden aangrijpt, hoe krachtiger zij helpt, hoe vriendelijker zij hem aanziet, tot hij zich blij en veilig onder hare hoede voelt.
Telkens weer in ons leven komen wij op zoo'n tweesprong. Dan moeten wij kiezen.
Een harde keuze is het vaak. Aan geliefde zonden zegt niemand graag vaarwel. En de moeiten van den strijd schuwen we.
Maar voor wie de beweging van zijn ziel kent, en geen vreemdeling is in het eigen hart, voor wie van het opperste leven een glans heeft geschouwd, is de keuze niet moeilijk.
Hij zal trachten in te gaan door de enge poort.

WAT BLIJVEN ZAL.

Dat is de religie.
Blijven zal zij, ook als het socialisme zal gekomen zijn. Want ook dan zal de mensch behoefte hebben om te vereeren, om zich te wijden aan een buiten de sfeer van het gewone leven liggend ideaal.
Ook dan nog zal hij zich gehinderd voelen in zijn hoogste streven door zijn eindigheid, zijn zonde.
En ook dan, ja ook dan nog zal hij dorsten naar heil. Want het getuigt van jammerlijke verblinding, te meenen, dat het socialisme de menschheid volkomen gelukkig maken zal.
O, zijn weldaden zullen vele zijn en het zal vergruizelen bergen van wee, maar de menschheid gelukkig maken in den hoogsten zin des woords, dat zal ook, dat zal zelfs het socialisme niet.
Want er is iets, dat met de menschheid meegaat bij haren gang door der tijden schemer.
Dat is de smart.
Die was er, toen de holbewoner met zijn knods den tijger sloeg, en toen de nomade weiden zocht voor zijn kudde, lei zij haar zware hand op hem,
zij was er, toen Salomo den tempel bouwde uit cederen van den Libanon,
zij was op de agora, toen Socrates zijn volk tot zelfbezinning trachtte te brengen,
en in Galilea was zij, toen de Zoon des Menschen het zalig, zalig sprak,
zij is meegevaren, toen koene zeelieden de schatten van Oost en West vergaarden in de Dogenstad,
op Rembrandts doeken klaagt zij,
en op Siberiens barre vlakten weent zij,
zij wijkt niet van de lage landen aan de Noordzee,
en zij zal meegaan met de menschheid, waar deze gaat en hoe zij ook haar samenleving in mag richten.

Of zal na het lichten van dier dagen dag geen moeder meer haar kind beweenen en geen vader meer in groote vrees verkeeren om zijn zoon; zal dan geen bruid meer schreien om wreede ontgoocheling, zal dan geen man meer zijn brood met tranen eten en zullen dan de lange nachten niet meer hooren het geklaag van een, die schreit om diepen val?
Neen, zoolang de menschen mènschen zullen zijn — en het socialisme zal hun het menschelijke niet ontnemen, maar het geven voller, zuiverder dan deze maatschappij het kan — zoolang zullen zij roepen en schreien om meerder heil dan menschen geven en dan de wereld geven kan.
En zoolang zij in het heelal zullen opmerken een ontzaglijke orde — en zal ook niet als het socialisme is gekomen, elken nacht weer de sterrenhemel daarvan spreken?
zoolang zij in de wereld wijsheid zullen zien — en zullen ook dan niet in elke nieuwe lente warm zonnelicht en malsche regen wonderen van wijsheid brengen in bloemenpracht?
zoolang zij zullen worden gegrepen door de schoonheid, die de aarde toont — en zullen ook dan niet de paarsche heide onder een stralende Augustuszon en de zee van maanlicht overblonken zijn van een ontroerende pracht?
zoolang zij zullen weten, dat in de menschenwereld is opgegroeid de liefde — en zal ze ook dan niet vroom glanzen uit zachte vrouwenoogen?
en dat daar is geschapen het recht — en dan vooral zullen zij de heerlijkheid van het recht beseffen,
zoolang zij door de aanraking met de persoonlijkheid van Jezus, die hun tegentreedt uit het evangelie, zichzelf zullen leeren kennen in hun hoogheid en in hun ellende,
zoolang zal ook hun hart in aanbidding uitgaan tot den Vader,
zoolang zal hun lied klinken door de tempelen, die zij Hem ter eere zullen bouwen.

INHOUD.

	Blz.
Gods socialisme komt	5
Kerstvreugde	8
De mensch	11
Zondaars	13
Gethsémané	15
Het kruis	17
Zegepraal	20
Blijdschap	22
Uit de diepte	24
Bij den eersten Mei	26
Wandelen naar den Geest	29
Tweeërlei wijsheid	31
Kinderen	33
In duisternis	35
Bij den herfst	37
Het eeuwig evangelie	39
Dorst	41
Behoudzucht	44
Vrijheid	46
Twee wegen	48
Wat blijven zal	50

Uitgaven van H. A. WAKKER & Co. te Rotterdam.

Sociale Bibliotheek

ONDER REDACTIE VAN

Mr. P. J. TROELSTRA en HENRI POLAK.

Bij inteekening op de geheele serie 10 werken prijs ingen. f 7,20, in linnen band f 11,20.

VERSCHENEN ZIJN:

No. 1. *Robert Blatchford.* **Droevig Engeland.** Vertaald door HENRI POLAK. Met een naschrift van HERMAN HEIJERMANS JR. 3e druk. Omvang 163 blz. Prijs ingenaaid **f 0,70,** gebonden **f 1,10.** (*)

No. 2. *Henriëtte Roland Holst.* **Kapitaal en Arbeid in Nederland.** (Een bijdrage tot de economische geschiedenis der 19e eeuw). Omvang 211 bladz. Prijs ingenaaid **f 1,25,** gebonden **f 1,65.** (*)

Eene proeve van historisch-materialistische geschiedbeschouwing.

No. 3. *Joh. Visscher.* **De Ondergang van een Wereld.** Omvang 160 bladz. Prijs ingenaaid **f 1,—,** gebonden **f 1,40.** (*)

No. 4. *Karl Kautsky.* **Thomas More en zijn Utopie.** Uit het Duitsch vertaald door J. F. ANKERSMIT. Met portret van THOMAS MORE. Omvang 275 bladz. Prijs ingenaaid **f 1,60,** gebonden **f 2,—.** (*)

No. 5. *F. M. Wibaut.* **Trusts en Kartellen.** Omvang 235 bladzijden. Prijs ingenaaid **f 1,25,** gebonden **f 1,65.** (*)

No. 6. *Jos. Loopuit.* **Het Anarchisme in de Arbeidersbeweging.** Omvang 216 bladz. Prijs ingenaaid **f 1,10,** gebonden **f 1,50.** (*)

No. 7. *W. H. Vliegen.* **Het Kapitalisme in Nederland.** Omvang 198 bladz. Prijs ingenaaid **f 1,25,** gebonden **f 1,65.** (*)

(*) Deze prijzen zijn buiten inteekening.

Het Socialistisch Liederboek. 18 Socialistische liederen voor **zang met pianobegeleiding.** Bewerkt naar „Het Socialistisch Liederenboekje" van STELLA POLAK en HENRI POLAK. Formaat 33 × 25 cM. Prijs gecartonneerd **f 1,40.**

Dr. J. van Leeuwen. **Algemeene Geschiedenis I.** Oude geschiedenis en Middelgeschiedenis. Gebonden **f 2,60.**

Sidney & Beatrice Webb. **De Theorie en Praktijk van het Britsche Vakvereenigingswezen.** Uit het Engelsch vertaald en van belangrijke aanteekeningen voorzien door HENRI POLAK. In twee deelen royaal 8°, 844 bladz. Prijs ingenaaid **f 4,50,** in twee banden gebonden **f 6,—.**

Lily Braun. **De Vrouwenkwestie.** Haar historische ontwikkeling en haar economische kant. Vertaald door J. F. ANKERSMIT. 2e druk. Omvang 500 bladz. royaal 8°. Prijs ingenaaid **f 2,25,** in linnen band **f 2,90;** ook in stukken van **f 0,50** verkrijgbaar.

Henriëtte Roland Holst. **Algemeene Werkstaking en Sociaaldemocratie.** Omvang 180 bladz. Prijs **f 1,25,** gebonden **f 1,65.**

Leo Deutsch. **Zestien jaren in Siberië.** Gedenkschriften uit de ballingschap van den bekenden Russischen revolutionair. Vertaald door J. F. ANKERSMIT. Geïllustreerd met 8 documenteele fotografieën en een portret van den schrijver. Omvang 411 bladz. Prijs ingenaaid **f 1,50,** gebonden **f 1,90.**

August de Winne. **Door Arm Vlaanderen.** Met 38 fraai uitgevoerde illustratiën en bijschriften van ED. ANSEELE en K. BEERBLOCK. Omvang 368 bladz. Prijs ingenaaid **f 1,25,** gebonden **f 1,65.**

Albert Hahn. **Onder Zwart Regime.** 12 Karikatuurteekeningen in kleuren. Gewone uitgave in omslag, **60 cent.** Luxe editie **f 2,50.**

BROCHURES.

Karel Beerblock. **Uit het leven der Fabriekswerkers.** Omvang 70 bladz. Prijs **15 cent**, fr. p. p. **20 cent.**

Dr. H. Blocher en *M. Blumberg.* **De Russische Omwenteling en de Alcohol.** Prijs **10 cent**, fr. p. p. **15 cent.**

Friedrich Engels. **De Ontwikkeling van het Socialisme van Utopie tot Wetenschap.** Vertaald door J. F. ANKERSMIT. Prijs **25 cent**, fr. p. p. **30 cent.**

F. v. d. Goes. **De Arbeidskracht.** Prijs **60 cent**, fr. p. p. **65 cent.**

——— **De organische Ontwikkeling der Maatschappij.** Prijs **60 cent**, fr. p. p. **65 cent.**

Victor Griffuelhes en *A. Keufer.* **Tweeërlei Taktiek in de Vakbeweging.** Prijs **10 cent**, fr. p. p. **15 cent.**

Laurence Gronlund. **De Socialistische Maatschappij.** Vertaald door F. W. N. HUGENHOLTZ. Omvang 175 bladz. Prijs **25 cent**, fr. p. p. **35 cent.**

L. M. Hermans en *H. Spiekman.* **Gemeente-Armen.** Omvang 40 bladz. Prijs **25 cent**, fr. p. p. **30 cent.**

J. Joosse. **De Arbeiders en het Onderwijs.** Prijs **10 cent**, fr. p. p. **13 cent.**

Paul Kampfmeyer. **De veranderingen in de Theorie en Taktiek van de Sociaal-Democratie.** Uit het Duitsch. Omvang 80 bladz. Prijs **10 cent** fr. p. p. **15 cent.**

K. Kautsky. **Parlementarisme, Volkswetgeving en Sociaal-Democratie.** Tweede druk. Omvang 125 bladz. Prijs **25 cent**, fr. p. p. **35 cent.**

Dr. J. van Leeuwen. **Eenheid, geen Verdeeldheid.** Prijs **5 cent**, fr. p. p. **8 cent.**

A. Matouchenko. **De Matrozenopstand in de Zwarte Zee.** Met portret van den schrijver. Prijs **15 cent**, fr. p. p. **20 cent.**

A. Ogterop. **De maatschappelijke toestand der arbeidsters.** Prijs **10 cent**, fr. p. p. **15 cent.**

J. Oudegeest. **De Vakbeweging.** Eenige beschouwingen over ontstaan, doel en middelen der Vakorganisatie. Omvang 40 bladz. Prijs **15 cent** fr. p. p. **18 cent.**

W. v. Ravesteyn Jr. **Pseudo-socialisme en echt-revisionisme.** Prijs **10 cent** fr. p. p. **15 cent.**

Henriëtte Roland Holst. **De Vrouw, de Arbeidswetgeving en de Sociaal-Democratie.** Omvang 36 bladz. Prijs **15 cent,** fr. p. p. **20 cent.**

H. Spiekman. **Pleidooi en Verweer in zake de Ongevallenwet.** Omvang 36 bladz. Prijs **10 cent,** fr. p. p. **15 cent.**

Fr. Stampfer. **Godsdienst is privaatzaak.** Prijs **25 cent,** fr. p. p. **30 cent.**

P. J. Troelstra. **In zake Partijleiding.** Omvang 176 bladz. Prijs **60 cent,** fr. p. p. **70 cent.**

M. Wibaut-Berdenis van Berlekom. **Het Boek en het Volkskind.** Omvang 48 bladz. Prijs **10 cent,** fr. p. p. **15 cent.**

F. M. Wibaut. **Staatspensioneering.** Omvang 80 bladz. Prijs **10 cent.** fr. p. p. **15 cent.**

KINDERBOEKEN.

ANNA VAN GOGH—KAULBACH
HEKTOR
Met platen van B. v. Heukelom
In linnen band **f 1,25,** ing. **f 0,90.**

HENRIËTTE VAN NOORDEN
WEET JE NOG WEL VAN TOEN?
Met prenten van Alb. Hahn.
Gecartonneerd **f 1,10.**

Dr. T. R. ALLINSON's Geneeskundige werken.

Het boek voor gehuwde vrouwen, gecartonneerd **60 cent.**
Longziekten, gecartonneerd **60 cent.**
Maagkwalen, gecartonneerd **60 cent.**
Rheumatiek, 25 cent.
Medische verhandelingen, 5 verschillende bundels, gecart. **60 cent** per bundel.

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
3 0112 098749630

A. DE KOE.

LEVEN.

INHOUD: Zoo als 'n kindje op moeders schoot. — Waarvoor Godsdienst? — Valsche Godsdienst. — Echte Godsdienst. — Uit Mattheus 5. — Om 't verlorene te zoeken. — In 't midden van 't leven.

Prijs 25 cent.

A. DE KOE.

JEZUS VOLGEN.

INHOUD: I. Zelfverloochening. II. Neem op uw kruis. III. Jezus volgen.

2e druk. — **Prijs 10 cent.**

ROTTERDAM — H. A. WAKKER & Co.